

Defensive and offensive strategies affecting national production and prevent smuggling of goods and currency

Hamidreza Mohsenipour¹

PhD student in Cultural Management and Planning, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Shiraz, Iran.
mohsenipour.2883@yahoo.com

Hamid Mahmoudian Ataabadi²

Associate Professor, Department of Islamic Education, Shiraz Branch, Islamic Azad University, Shiraz, Iran (Corresponding Author).
hmahmoudian2@gmail.com

Hassan Soltani³

Assistant Professor of Management, Shiraz Branch, Islamic Azad University, Shiraz, Iran. soltani.hassan74@gmail.com

Abstract

Today, smuggling of goods and currency is one of the main problems in the country, which has created a great obstacle to the prosperity of national production. In the present study, the strategies of religious culture affecting the prosperity of national production and the prevention of smuggling of goods and currency have been discussed. The purpose of this study is to present the strategies of religious culture for the realization of a resistance economy and the prosperity of national production to prevent the smuggling of goods and currency. The type of research method is applied in terms of

purpose and descriptive survey in terms of data collection method. The statistical population, in the qualitative and quantitative stage, the experts of the organizations involved in the issue of smuggling of goods and currency and the experts of the companies involved in the discussion of export and import of goods have been selected. The sampling method is simple in the qualitative stage and in the quantitative stage at random. Data collection tools were a researcher-made questionnaire based on strengths, weaknesses, opportunities and threats. Data were analyzed based on SWOT method. Finally, it was concluded that in order to boost national production and achieve a resilient economy to prevent the smuggling of goods and currency, a series of defensive, competitive, aggressive and strengthening strategies of religious culture have been proposed.

Keywords: strategy, religious culture, national production, resistance economy, smuggling of goods and currency

راهبردهای فرهنگ دینی مؤثر بر رونق بخشی تولید ملی و پیشگیری از قاچاق کالا و ارز

حمیدرضا محسنی پور

دانشجوی دکتری مدیریت و برنامه ریزی فرهنگی، واحد علوم و تحقیقات (فارس)، دانشگاه آزاد اسلامی، شیراز، ایران mohsenipour.2883@yahoo.com

حمید محمودیان عطا آبادی

دانشیار گروه معارف اسلامی، واحد شیراز، دانشگاه آزاد اسلامی، شیراز، ایران (نویسنده مسئول) hmahmoudian2@gmail.com.

حسن سلطانی

استادیار گروه مدیریت، واحد شیراز، دانشگاه آزاد اسلامی، شیراز، ایران. soltani.hassan74@gmail.com

چکیده

امروزه قاچاق کالا و ارز یکی از مشکلات اساسی در کشور بوده که مانع بزرگی برای رونق تولیدات ملی ایجاد نموده است. در پژوهش حاضر به راهبردهای فرهنگ دینی مؤثر بر رونق بخشی تولید ملی و پیشگیری از قاچاق کالا و ارز پرداخته شده است. هدف از این مطالعه، ارائه راهبردهای فرهنگ دینی، برای تحقق اقتصاد مقاومتی و رونق بخشی تولید ملی برای پیشگیری از قاچاق کالا و ارز می باشد. نوع روش تحقیق به لحاظ هدف، کاربردی و به لحاظ روش، گردآوری اطلاعات توصیفی پیمایشی می باشد. جامعه آماری، در مرحله کیفی و کمی، خبرگان سازمان هایی که درگیر مسئله قاچاق کالا و ارز و خبرگان شرکت هایی که در بحث صادرات و واردات کالا نقش دارند، انتخاب شده اند. روش نمونه گیری در مرحله کیفی

و در مرحله‌ی کمی بصورت تصادفی ساده می‌باشد. ابزار گردآوری اطلاعات نیز پرسشنامه‌ی محقق ساخته مبتنی بر نقاط قوت، نقاط ضعف، فرصت‌ها و تهدیدها بوده‌اند. داده‌ها بر اساس روش SWOT تحلیل شده‌اند و در نهایت، این نتیجه حاصل شد که در راستای رونق‌بخشی تولید ملی و تحقق اقتصاد مقاومتی برای پیشگیری از قاچاق کالا و ارز یک سری راهبردهای تدافعی، رقابتی، تهاجمی و تقویتی فرهنگ دینی ارائه شده است.

واژه‌های کلیدی: راهبرد، فرهنگ دینی، تولید ملی، اقتصاد مقاومتی، قاچاق کالا و ارز

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۷/۲۴ تاریخ بازنگری: ۱۴۰۰/۱۰/۱۲ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۱۰/۱۷

فصلنامه راهبرد اجتماعی- فرهنگی، سال ۱۰، شماره ۴۱، زمستان ۱۴۰۰، صص ۸۲۳-۸۵۸

مقدمه و بیان مسئله

قاچاق کالا، معلول عوامل مختلفی بوده که مبارزه با آن، نیازمند عزم ملی و توجه دقیق به شاخص‌های علمی است. تجارب قبلی نشان داده که در مبارزه با قاچاق کالا، برخورد قضائی چندان مثمر ثمر نبوده و توجه به راهکارهای فرهنگی، پیش‌گیرانه و ایجاد شغل نقش مؤثرتری در کاهش قاچاق خواهد داشت. بدیهی است که تدوین قوانین، حمایت از تجارت، تولید داخلی و توجه به ارزش‌های انسانی و اخلاقی موجب تأمین امنیت عمومی به ویژه در مناطق مرزی خواهد گردید (پورعیسی، حمید، ۱۳۹۴).

اقتصاد مقاومتی ادبیاتی است که در مقابله با تحریم‌های بین‌المللی مطرح شده و هم‌اکنون اقتصاد ایران باید بر مبنا و اصول درستی گام نهد تا از این رهگذر بتواند بر تحریم‌های بین‌المللی فائق آمده و تهدید تحریم را به فرصت تبدیل کند. آن اصول و مبنایی که اقتصاد ایران باید داشته باشد، ادبیاتی را به نام اقتصاد مقاومتی ایجاد کرده است (بجاری و همکاران، ۱۳۹۸). ساز و کارهای کشور، بایستی چنان طراحی شوند که به لحاظ پدافندی و در صورت تحریم، فشار و تهاجم آسیب کمتری به کشور وارد شود و در عین حال، کشور بتواند به لحاظ آفندی، منافع نظام سلطه در سطح بین‌الملل را با چالش مواجه نماید (حبیبی، رحمان، ۱۳۹۸). اهمیت موضوع زمانی بیش‌تر روشن می‌شود که راه برون رفت از این عرصه را تنها می‌توان نگاه به ظرفیت درون، بها دادن به رونق کار، اشتغال و تولید داخلی دانست. بدون تردید رونق

تولید ملی، افزایش اشتغال را در تمامی بخش‌ها به دنبال خواهد داشت و افزایش اشتغال هم قطعاً موجب به حداقل رسیدن دیگر مشکلات کشور خواهد شد. در نتیجه‌ی رونق تولید ملی، هم رشد اقتصادی کشور و هم ایجاد زمینه‌ی اشتغال را در پی خواهد داشت، بنابراین وقتی که تولید ملی در کشور فعال شود، چرخه‌ی اقتصاد کشور هم فعال شده و کالای بیش‌تری مبادله و مصرف می‌شود که نتیجه‌ی آن بهبود معیشت عمومی خواهد بود. برای همین منظور می‌توان کلید اصلی حل مشکلات کشور را برداشتن موانع تولید ملی، تحریک تولید و رونق بخشیدن به آن دانست (روموس و هینز، ۲۰۱۹). امروزه قاچاق کالا و ارز آسیب‌های بسیاری بر اقتصاد کشور وارد نموده‌است؛ مسائلی از قبیل کاهش تولیدات داخلی، افزایش بیکاری و آثار ناشی از آن، کاهش سرمایه‌گذاری‌های مولد، کاهش درآمدهای عمومی دولت، گسترش بحران‌های اجتماعی و در نهایت به خطر افتادن امنیت ملی کشور که آن را به موضوعی مهم تبدیل کرده و دغدغه‌ی بسیاری از مدیران دستگاه‌ها و سازمان‌های دولتی را شکل داده است (وطن خواه و جاهد، ۱۳۹۶). مقام معظم رهبری در راستای یک سیاست اصولی جهت مقابله با این توطئه، گفتمان «اقتصاد مقاومتی» را مطرح نموده‌اند که تحقق آن، مستلزم برنامه‌ریزی در رفع نقیصه‌های موجود در اقتصاد، اصلاح و بهبود آن‌ها می‌باشد. قاچاق کالا در بسیاری موارد، با ایجاد و تشدید رویه‌های اقتصادی مغایر با اقتصاد مقاومتی ارتباط دارد و از این رو، مبارزه با قاچاق یکی از شیوه‌ها و ابزارهای اصلاح نقاط ضعف اقتصاد در راستای تحقق اقتصاد مقاومتی است (نوری، علی و همکاران، ۱۳۹۸). این تحقیق، از نوع بنیادی و نظری بوده و به دنبال شناخت مفهوم قاچاق و عوامل مؤثر بر آن و شناخت دقیق‌تر اقتصاد مقاومتی و در نهایت، بیان خصیصه‌ها و مؤلفه‌های آن است. باید توجه داشت که اگر به مفهوم قاچاق و لزوم مبارزه با آن توجهی صورت نگیرد، روند تحقق اقتصاد مقاومتی در کشور مختل خواهد شد. فلذا در پژوهش حاضر قرار است نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدها در راستای تحقق اقتصاد مقاومتی و رونق بخشی تولید ملی برای پیشگیری از قاچاق کالا و ارز شناسایی و یک سری راهبردهای تدافعی، رقابتی، تهاجمی و محافظه‌کارانه در این راستا ارائه گردد.

۱- اهداف و سؤالات پژوهش

۱-۱- اهداف تحقیق

- بررسی راهبردهای تدافعی فرهنگ دینی در راستای تحقق اقتصاد مقاومتی و رونق‌بخشی تولید ملی برای پیشگیری از قاچاق کالا و ارز،
- بررسی راهبردهای تهاجمی فرهنگ دینی در راستای تحقق اقتصاد مقاومتی و رونق‌بخشی تولید ملی برای پیشگیری از قاچاق کالا و ارز،
- بررسی راهبردهای رقابتی فرهنگ دینی در راستای تحقق اقتصاد مقاومتی و رونق‌بخشی تولید ملی برای پیشگیری از قاچاق کالا و ارز و
- بررسی راهبردهای محافظه‌کارانه فرهنگ دینی در راستای تحقق اقتصاد مقاومتی و رونق‌بخشی تولید ملی برای پیشگیری از قاچاق کالا و ارز.

۱-۲. سؤالات پژوهش

- آیا در راستای تحقق اقتصاد مقاومتی و رونق‌بخشی تولید ملی برای پیشگیری از قاچاق کالا و ارز یک سری راهبردهای تدافعی فرهنگ دینی وجود دارد؟
- آیا در راستای تحقق اقتصاد مقاومتی و رونق‌بخشی تولید ملی برای پیشگیری از قاچاق کالا و ارز یک سری راهبردهای تهاجمی فرهنگ دینی وجود دارد؟
- آیا در راستای تحقق اقتصاد مقاومتی و رونق‌بخشی تولید ملی برای پیشگیری از قاچاق کالا و ارز یک سری راهبردهای رقابتی فرهنگ دینی وجود دارد؟
- آیا در راستای تحقق اقتصاد مقاومتی و رونق‌بخشی تولید ملی برای پیشگیری از قاچاق کالا و ارز یک سری راهبردهای محافظه‌کارانه‌ی فرهنگ دینی وجود دارد؟

۲- پیشینه پژوهش

خادمی و عبداللهیان (۱۳۹۸) در پژوهشی به اهمیت اقتصاد مقاومتی و تولید ملی، وظیفه مردم و مسئولان پرداخته است که به مهم‌ترین راهکار پیشرفت و رفاه اقتصادی یعنی اقتصاد

مقاومتی تولید ملی و حمایت از سرمایه داخلی حول محور کشورمان ایران و جامعه اسلامی پرداخته است. طبیعتاً دیگر کشورهای دنیا نیز با اهمیت به تولید و سرمایه ملی، می‌توانند اقتصاد خویش را شکوفا سازند. همچنین بدیهی است که مبادلات و تعامل گسترده کشورهای مختلف دنیا در زمینه اقتصادی و تجاری به حد ضرورت، به رشد و توسعه اقتصادی کشورها کمک خواهد کرد.

بجاری و همکاران (۱۳۹۸) در پژوهشی تحت عنوان نقش مبانی تربیت دینی بر اقتصاد مقاومتی با تکیه بر آیات قرآن کریم و رهنمون‌های مقام معظم رهبری (مدضله العالی)، به این نتیجه دست یافته‌است که در فرهنگ اقتصادی دین اسلام، اهتمام به علم و دانش، پایبندی به وجدان کاری، اتقان و انضباط در کار و عمل، ترغیب به کار، جلوگیری از اسراف و تبذیر، رعایت زهد و قناعت در مصرف، تشویق برای استفاده‌ی بهتر از نعمت‌های الهی و تلاش مستمر در امر تولید، خودکفایی و عدم وابستگی به بیگانگان در کالاهای استراتژیک، زمینه را جهت رسیدن به الگوی مصرف متناسب با آرمان‌های اقتصادی اسلام فراهم می‌آورد. در این پژوهش بر آن شدیم با تکیه بر آیات کریمه و همچنین سخنان رهبر معظم انقلاب اسلامی نقش مبانی تربیت دینی در بعد اقتصادی مقاومتی که در حقیقت همان کسب مهارت و به کارگیری آن در بهره‌وری بهینه از منابع ملی و رشد سطح بهره‌وری است را بازشناسی نمودیم.

عبداللهی (۱۳۹۸) در پژوهشی تحت عنوان ضرورت و نقش اقتصاد مقاومتی در آموزه‌های دینی، مکتب اسلام به این نتیجه دست یافته‌است که بین اقتصاد مقاومتی و آموزه‌های دینی، مکتب اسلام، یک رابطه مسقیمی وجود دارد. زیرا آموزه‌های دینی در بعد اقتصاد مقاومتی در فرهنگ اقتصادی اسلام باعث اهمیت دادن به مسائلی همانند کار و عمل، حمایت از مصرف‌کننده و تولیدکننده، پرهیز از اسراف و تبذیر، مدیریت درست منابع ارزی، تشویق افراد جامعه به تولید، تشویق به استفاده بهینه از نعمت‌های الهی، عدم وابستگی به کشورهای خارجی در کالاهای مهم و استراتژیک، اهتمام به علم و دانش، استفاده از همه ظرفیت‌های موجود در کشور و... که نتیجه این عوامل منجر به پیشرفت اقتصادی کشور می‌شود.

شفق حیدری (۱۳۹۸) در پژوهشی تحت عنوان بررسی نقش اقتصادزیرزمینی یا قاچاق در عدم تحقق اقتصاد مقاومتی به این نتیجه دست یافته است که اجرای دقیق سیاست‌ها و رویه اقتصاد مقاومتی توأم با مبارزه جدی با قاچاق کالا و ارز می‌تواند باعث بهبود فضای کسب و کار، افزایش درآمد ملی، کاهش حجم قاچاق، رونق تولید ملی، شفافتر شدن تجارت و اقتصاد و ایجاد امنیت اقتصادی گردد و با توجه وضعیت کنونی جامعه و کشور، ارتقا سطح کیفیت تولیدات داخلی، توان رقابت پذیری با کالاهای خارجی به همراه قیمت متناسب و منطقی، عدم واردات کالاهایی که مشابه داخلی دارند و همچنین رفع موانع گمرکی صادرات و واردات و مبارزه جدی با قاچاق کالا و ارز در شرایط اقتصاد مقاومتی نه تنها لازم است بلکه بسیار ضروری‌تر از هر زمان دیگری است.

رستمی و مومنی (۱۳۹۸) در پژوهشی تحت عنوان علل و آثار قاچاق کالا و راهکارهای مبارزه با آن در جهت تحقق اقتصاد مقاومتی به این نتیجه دست یافته است که افق ده ساله ستاد مبارزه با قاچاق کالا و برنامه راهبردی آن در راستای اقتصاد مقاومتی حرکت می‌کند اما ستاد باید رویکرد خود را اصلاح نموده و به سمت مدیریت دانش و تکنولوژی گام بردارد؛ بنابراین، باید به مطالعات کیفی به ویژه در زمینه پیامدهای اجتماعی و فرهنگی این پدیده توجه بیشتری نماید.

طالعی اردکانی (۱۳۹۷) در پژوهشی تحت عنوان مبارزه با قاچاق کالا و حمایت از تولید ملی به این نتیجه دست یافته است که پدیده قاچاق کالا و ارز می‌تواند کارکرد سیاست‌های تولیدی و توزیعی دولت را در عمل با مشکلات جدی مواجه سازد در حالی که با اطلاع از روند یا حجم قاچاق می‌توان در سایه اتخاذ راهکارهای مناسب، فعالیت‌های اقتصادی غیر رسمی را به سمت فعالیت‌های اقتصادی رسمی ثبت شده در حساب‌های ملی هدایت کرد، این مهم اطلاع از اندازه قاچاق کالا در ایران و شناسایی چیرستی و چرایی این پدیده را اجتناب ناپذیر می‌سازد، بنابراین بایستی تاثیر حمایت از تولید ملی در کاهش قاچاق را بررسی کنیم و چگونگی حمایت از تولیدات ملی را مدنظر قرار دهیم تا از این طریق کاهش این پدیده شوم

موثر واقع شود. در این مقاله تلاش شده تا روش‌هایی جهت کاهش قاچاق کالا و ارز و حمایت از تولید داخلی مورد بررسی قرار داده شود.

ده یادگاری و حسن زاده (۱۳۹۷). در پژوهشی تحت عنوان بررسی و تحلیل عوامل موثر بر مصرف محصولات تولید ملی به عنوان یکی از ابعاد تحقق اقتصاد مقاومتی به این نتیجه دست یافته‌است که اقتصاد مقاومتی روشی برای مقابله با تحریم‌های اقتصادی علیه یک کشور تحریم شده، با کمترین وابستگی به خارج از کشور در خصوص نیازهای اساسی و راهبردی است. که نیازمند تشخیص حوزه‌های فشار و متعاقباً تلاش برای کنترل و بی‌اثر کردن آن تاثیرها است. برای رسیدن به اقتصاد مقاومتی باید وابستگی‌های خارجی کاهش یابد و بر تولید داخلی کشور و تلاش برای خوداتکایی تاکید گردد. اقتصاد مقاومتی ارکانی و الزاماتی دارد. یکی از این ارکان حمایت و تقویت تولید ملی و یکی دیگر از ارکان آن مدیریت مصرف است یکی از ابعاد مدیریت مصرف، مصرف کالاهای داخلی می‌باشد.

کاوه‌ای (۱۳۹۷) در پژوهشی تحت عنوان تولید ملی ستون فقرات اقتصاد مقاومتی: چالش‌ها و راهکارها به این نتیجه دست یافته‌است که اقتصاد مقاومتی اقتصادی است که به توان و نهاده‌های تولید داخلی با افق رفع احتیاجات داخلی کشور و پیشرفت صادرات و رابطه حکیمانه با دنیای خارج متکی است از ارکان مهم اقتصادی مقاومتی حمایت از تولید داخلی است مقام معظم رهبری نیز همواره بر تولید داخلی تاکید می‌کنند. در بیانات خود از آن به عنوان ستون فقرات اقتصاد مقاومتی یاد می‌کنند. پژوهش حاضر با روش کتابخانه‌ای به بررسی تولید داخلی، چالش‌ها و راهکارها پرداخته است در راستای تحقق اقتصاد مقاومتی باید موانع رونق تولید داخلی و راهکارهای کارآمدی در حمایت از تولید داخلی را شناسایی و اتخاذ نمود.

حلیمی و محبی (۱۳۹۴) در پژوهشی تحت عنوان ارتباط بین فرهنگ و اقتصاد مقاومتی با رویکرد دینی به این نتیجه دست یافته‌است که فرهنگ از آنجا که در اندیشه و رفتار انسان وجود دارد در تبیین سیاست‌ها و بارورسازی اقتصاد مقاومتی تأثیر مستقیم دارد. و برای ارایه

مصادق نمونه‌هایی چون فرهنگ کار، فرهنگ تولید و فرهنگ صرفه جویی از اموری است که در مقاوم سازی اقتصاد کارایی بالایی دارند. به عنوان مثال با توجه به آموزه‌های دینی، کار بهترین عبادت محسوب می‌شود، عبادتی که باعث عزت و سربلندی افراد در بین خانواده و جامعه می‌گردد و چرخه ی اقتصادی را به حرکت در می‌آورد.

راموس و هینز (۲۰۱۹) در پژوهشی تحت عنوان در راستای رشد: به سوی رویکرد جدید اقتصادی به این نتیجه دست یافته‌است که عدم برنامه‌های سالم مدیریتی مانع رشد تولید و اقتصاد جامعه خواهد شد هر اندازه که فعالیت‌های اقتصادی بر اساس ماهیت و ساختاری کارشناسی شده صورت گیرد نتایج بهتری کسب خواهد شد خصوصاً که در دنیای پیشرفته امروزی با شکل گیری مدل‌های اقتصادی یا شیوه‌های تولید و تجارت بر پایه فناوری‌های مدرن نیاز به برنامه‌های مدیریتی امری ضروری محسوب می‌شود تا بتوان همسو با جوامع موفق و در سطحی استاندارد فعالیت‌های اقتصادی داشت.

بیرز (۲۰۱۷) در پژوهشی تحت عنوان دین و فرهنگ تولید ملی به این نتیجه دست یافته‌است که دین همراه با زیبایی شناسی و اخلاق، فرهنگ را تشکیل می‌دهد و فرهنگ می‌تواند زمینه ای برای متکی شدن به خود و تولید در سطح ملی و عدم وابستگی به اقتصاد دنیا است.

کاسا (۲۰۱۶) در پژوهشی تحت عنوان فرهنگ دینی و تولید به این نتیجه دست یافته‌است که بهره وری نیروی کار می‌تواند تحت تأثیر ابعاد فرهنگی و مذهبی قرار گیرد. به این صورت که فرهنگ دینی می‌تواند منجر به کارآفرینی و تولید در سطح ملی گردد.

پژوهش‌های بسیاری پیرامون اقتصاد مقاومتی، تولید ملی و پیشگیری از قاچاق کالا و ارز صورت گرفته است اما امتیاز پژوهش حاضر در مقایسه با کلیه پژوهش‌های صورت گرفته از این قرار است که در هیچ یک از پژوهش‌های صورت گرفته ، در راستای تحقق اقتصاد مقاومتی و رونق بخشی تولید ملی برای پیشگیری از قاچاق کالا و ارز، راهبردهای تدافعی، رقابتی، تهاجمی و محافظه کارانه فرهنگ دینی ارائه نشده است که این پژوهش از این حیث

دارای نوآوری می باشد.

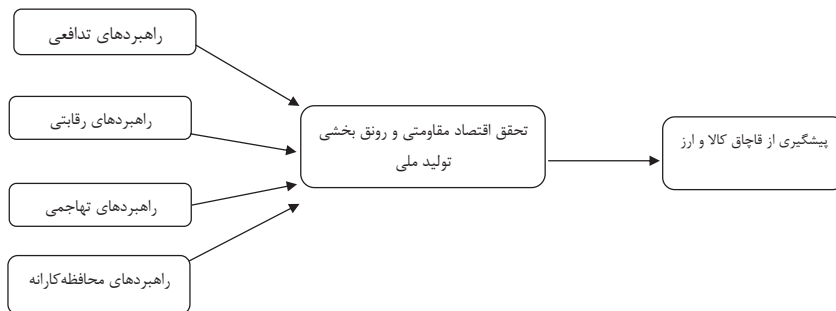
۳- ملاحظات مفهومی و نظری

۳-۱. تعریف مفاهیم

- **اقتصاد مقاومتی:** اقتصادی است که به توان و نهاده‌های تولید داخلی با افق رفع احتیاجات داخلی کشور و پیشرفت صادرات و رابطه‌ی حکیمانه با دنیای خارج متکی است (کاوهای، ۱۳۹۷: ۴۷). همچنین، روشی برای مقابله با تحریم‌های اقتصادی علیه یک کشور تحریم شده، با کمترین وابستگی به خارج در خصوص نیازهای اساسی و راهبردی بوده که نیازمند تشخیص حوزه‌های فشار و متعاقباً تلاش برای کنترل و بی‌اثر کردن آن تأثیرها است (ده یادگاری و حسن زاده، ۱۳۹۷: ۳۵).
- **تولید ملی:** تولید ملی، ارزش پولی همه کالاها و خدماتی که در دوره‌ی معینی، معمولاً یک سال در کشوری تولید شده، گفته می‌شود (نظری، معصومه، ۱۳۹۷).
- **قاچاق کالا و ارز:** عبارت از هر فعل یا ترک فعلی است که موجب نقض تشریفات قانونی مربوط به ورود و خروج کالا و ارز گردد و بر اساس این قانون یا سایر قوانین، قاچاق محسوب و برای آن مجازات تعیین شده باشد و در مبادی ورودی یا هر نقطه از کشور حتی محل عرضه‌ی آن در بازار داخلی کشف شود (یوسف وند، محمد، ۱۳۹۶).
- **فرهنگ دینی:** وضع و روح حاکم بر مجموعه نگرش‌ها و تعاملات اجتماعی و محیطی جامعه است که از منابع و مبانی دینی برمی خیزد.
- **راهبردهای تدافعی:** راهبردهایی است که جهت دفاع از آرمان‌های اقتصاد مقاومتی به کار گرفته می‌شود.
- **راهبردهای رقابتی:** راهبردهایی هستند که برای رقابت با اقتصادهای دنیا در راستای تحقق اقتصاد مقاومتی در پیش گرفته می‌شود.
- **راهبردهای تهجمی:** راهبردهایی هستند که در جهت مقابله با اقتصادهای دنیا در

راستای تحقق اقتصاد مقاومتی در پیش گرفته می شود.

- **راهبردهای محافظه کارانه:** راهبردهایی هستند که در قالب یک سری رویکردهای محافظه کارانه در قبال اقتصادهای دنیا در راستای تحقق اقتصاد مقاومتی در پیش گرفته می شود.

شکل ۱: مدل مفهومی پژوهش

۴- روش تحقیق

نوع روش تحقیق حاضر به لحاظ هدف، کاربردی و به لحاظ روش گردآوری اطلاعات توصیفی پیمایشی می باشد. روش کار به این صورت می باشد که مبتنی بر مبانی نظری مقالات مختلف، پرسشنامه ای طراحی گردیده که روایی و پایایی آن محاسبه شده و پس از تأیید، مبتنی بر کلیه فرصت ها، تهدیدها، نقاط قوت و ضعف در راستای تحقق اقتصاد مقاومتی و رونق بخشی تولید ملی برای پیشگیری از قاچاق کالا و ارز صورت می گیرد، (مدل SWOT یا چهار نقاط کلیدی؛ یعنی عوامل درون و بیرون سازمان و تحلیل داده ها). سپس بر مبنای آن ها می توان راهبردهای تدافعی و تهاجمی را بر مبنای فرهنگ دینی استخراج نمود. نتایج روایی پرسشنامه مبتنی بر شاخص های CVI و CVR از قرار ذیل می باشد؛ از آنجایی که تعداد ۱۰ خبره، پرسشنامه ی تهیه شده برای پژوهش حاضر را مورد ارزیابی قرار داده اند، حداقل مقدار

CVR قابل قبول، ۰/۶۲ می‌باشد که کلیه CVRها در جدول ۱ بالاتر از این مقدار می‌باشند. همچنین مقادیر CVI نیز باید حداقل، ۰/۶۵ باشد و کلیه CVIها در جدول ۱ بالاتر از این مقدار می‌باشند.

جدول ۱. یافته‌های مربوط به پایایی کلی پرسشنامه

پرسشنامه	تعداد سوالات	ضریب آلفای کرونباخ
نقاط قوت	۱۸	۰/۶۸۹
نقاط ضعف	۲۸	۰/۷۱۵
فرصت‌ها	۱۸	۰/۷۲۳
تهدیدها	۲۰	۰/۶۹۳

به دلیل بالاتر بودن ضریب آلفای کرونباخ از ۰/۶ و حضور در محدوده‌ی ۰/۶ تا ۰/۸، پایایی پرسشنامه بر روی نمونه‌های آزمایشی در حد مطلوب بوده است. جامعه‌ی آماری در پژوهش حاضر در مرحله‌ی کیفی، خبرگان سازمان‌ها و نهادهایی که درگیر مسئله‌ی قاچاق کالا و ارز هستند (سابقه‌ی کاری حداقل ۱۰ سال)، خبرگان شرکت‌هایی که در بحث صادرات و واردات کالا نقش دارند (سابقه‌ی کاری حداقل ۱۰ سال) که در حد اشباع نظری انتخاب می‌شوند و در مرحله‌ی کمی نیز، کارکنان سازمان‌ها و نهادهایی که درگیر مسئله‌ی قاچاق کالا و ارز بوده و همچنین کارکنان شرکت‌هایی که در بحث صادرات و واردات کالا نقش دارند، می‌باشند. روش نمونه‌گیری در مرحله‌ی کیفی بصورت در دسترس و در مرحله‌ی کمی بصورت تصادفی ساده می‌باشد.

• یافته‌های پژوهش

۶۰ نفر از پاسخ دهندگان (۷۵ درصد) مرد و ۲۰ نفر از آن‌ها (۲۵ درصد) زن هستند. ۱۱ نفر از پاسخ دهندگان (۱۴ درصد) دارای سن ۲۵-۲۰ سال، ۳۲ نفر (۴۰ درصد) دارای سن ۲۶ تا ۳۰ سال، ۲۸ نفر (۳۵ درصد) دارای سن ۳۱ تا ۳۵ سال و ۹ نفر (۱۱ درصد) دارای سن ۳۵

به بالا می‌باشند. ۱ نفر از پاسخ‌دهندگان (۱ درصد) دارای مدرک تحصیلی دیپلم و پایین‌تر، ۱۹ نفر (۲۴ درصد) دارای مدرک تحصیلی فوق دیپلم، ۴۳ نفر (۵۴ درصد) دارای مدرک لیسانس و ۱۷ نفر (۲۱ درصد) دارای مدرک تحصیلی ارشد و بالاتر می‌باشند و در آخر، ۲ نفر از پاسخ‌دهندگان (۲ درصد) دارای سابقه‌ی خدمتی ۵ سال به پایین، ۲۲ نفر (۲۷ درصد) دارای سابقه‌ی خدمتی ۶ تا ۱۰ سال، ۳۰ نفر (۳۸ درصد) دارای سابقه خدمتی ۱۱ تا ۱۵ سال و ۲۶ نفر (۳۳ درصد) دارای سابقه‌ی خدمتی بیش از ۱۵ سال می‌باشند. بر اساس نظرات خبرگان و کارکنان فهرست‌های زیر استخراج گردید:

فهرست عوامل داخلی شامل نقاط قوت و نقاط ضعف در جدول شماره ۲ آمده است.

جدول ۲. فهرست عوامل داخلی

ردیف	فهرست عوامل داخلی	وزن	رتبه	امتیاز
۱	سابقه‌ی صادراتی بسیاری از کالاهای ایرانی به کشورهای حاشیه	۰/۰۳	۳/۳۶	۰/۱۰
۲	بالا بودن مزیت نسبی آشکار شده برای مبارزه با قاچاق برخی کالاها	۰/۰۳	۳/۱۶	۰/۰۹
۳	قیمت پایین‌تر کالای ملی	۰/۰۲	۳/۲۱	۰/۰۶
۴	دستیابی به نیروی متخصص نسبتاً ارزان	۰/۰۲	۳/۰۸	۰/۰۶
۵	ارزش افزوده نسبتاً بالای کالاهای داخلی	۰/۰۲	۳/۳۶	۰/۰۷
۶	دانش و فن‌آوری بالای داخلی در عرصه‌ی تولید هر کالایی	۰/۰۳	۳/۱۵	۰/۰۹
۷	ایجاد اشتغال بالای مستقیم و غیرمستقیم	۰/۰۲	۳/۴۵	۰/۰۷
۸	اجباری بودن اجرای استاندارد عمده‌ی محصولات	۰/۰۲	۲/۷۳	۰/۰۵
۹	سهم پایین انرژی از ستانده	۰/۰۲	۳/۵	۰/۰۷
۱۰	مزیت و انحصار تولید در برخی از محصولات اولیه و مواد خام	۰/۰۲	۳/۵۷	۰/۰۷
۱۱	وجود منابع معدنی مورد نیاز بسیار در کشور برای تولید هر کالا	۰/۰۳	۳/۹۵	۰/۱۲
۱۲	امکان ساخت داخلی برخی از خطوط تولید و ماشین آلات در کشور	۰/۰۲	۳/۶۵	۰/۰۷
۱۳	امکان تکمیل ظرفیت‌های خالی از طریق برون‌سپاری	۰/۰۲	۳/۳۱	۰/۰۷
۱۴	وجود مواد خام اولیه به مراتب فراتر از ظرفیت به کار رفته در تولیدات	۰/۰۲	۳/۵۲	۰/۰۷
۱۵	امکان تولید با کیفیت بالا و قابلیت رقابت در بازارهای جهانی	۰/۰۲	۳/۳۶	۰/۰۷
۱۶	سهم بالای اقتصاد غیرنفتی در کشور	۰/۰۲	۳/۰۷	۰/۰۶
۱۷	سرمایه‌گذاری و حمایت بالای بخش خصوصی	۰/۰۲	۳/۰۲	۰/۰۶
۱۸	گسترش شرکت‌های مهندسی و مشاوره با قابلیت ایجاد دانش فنی	۰/۰۲	۳/۱	۰/۰۶

توجه: جزئیات

رتبه	امتیاز	وزن	فهرست عوامل داخلی	ردیف
۳	۰/۰۶	۰/۰۲	کمبود نقدینگی	۱۹
۳/۸۱	۰/۰۸	۰/۰۲	تمرکز نیاز به سرمایه در گردش سنگین در فصل کاری	۲۰
۲/۶۲	۰/۰۸	۰/۰۳	کیفیت مواد اولیه	۲۱
۲/۶۲	۰/۰۸	۰/۰۳	مشکلات تأمین مواد	۲۲
۳/۰۷	۰/۰۶	۰/۰۲	هزینه‌های بالای حمل و نگهدای مواد اولیه	۲۳
۲/۹۸	۰/۰۶	۰/۰۲	شبکه‌ی توزیع محصولات	۲۴
۲/۶۲	۰/۰۵	۰/۰۲	ظرفیت خالی واحدها	۲۵
۳/۹	۰/۰۸	۰/۰۲	بالا بودن قیمت تمام شده‌ی تولیدی محصولات نهایی	۲۶
۲/۶۲	۰/۰۸	۰/۰۳	پایین بودن کیفیت محصولات	۲۷
۳/۱۷	۰/۰۶	۰/۰۲	عدم وجود استانداردهای محصولات در سطح جهانی	۲۸
۳/۶۳	۰/۰۷	۰/۰۲	تنوع کم محصولات (ناکافی بودن فعالیت واحدها در زمینه‌ی نوآوری)	۲۹
۳/۴۵	۰/۰۷	۰/۰۲	تولید محصولات با ارزش افزوده‌ی پایین	۳۰
۲/۰۷	۰/۰۴	۰/۰۲	عدم رشد مورد نیاز در تولید دانش روز و وابستگی به کشورهای خارجی	۳۱
۳/۵۲	۰/۱۱	۰/۰۳	بالا بودن سهم سرمایه‌گذاری تجهیزات وارداتی خط تولید	۳۲
۳/۲۷	۰/۰۶	۰/۰۲	عدم وجود برندهای معتبر در سطح بین‌المللی	۳۳
۳	۰/۰۶	۰/۰۲	عدم تناسب مقیاس‌های تولید با مقیاس‌های جهانی	۳۴
۴	۰/۰۸	۰/۰۲	وجود رقبای زیاد در بازارهای هدف	۳۵
۴/۰۷	۰/۰۸	۰/۰۲	عدم شناخت بازار هدف و آشنایی اندک با قواعد بازی در تجارت جهانی	۳۶
۳/۹	۰/۰۸	۰/۰۲	سهم اندک از بازار جهانی محصولات، علیرغم پشتوانه قوی مواد اولیه	۳۷

امتیاز	رتبه	وزن	فهرست عوامل داخلی	ردیف
۰/۰۸	۴/۰۷	۰/۰۲	عدم استفاده از پسماندها و زائدات در نتیجه گسترش آلودگی	۳۸
۰/۰۷	۳/۷۲	۰/۰۲	فرسوده بودن دستگاه‌های کارخانجات و به‌روز نبودن فرآیندهای تولید و مدیریت در واحدها و لزوم بازسازی و نوسازی در برخی از آنها	۳۹
۰/۰۶	۳/۱۷	۰/۰۲	عدم استفاده‌ی بهینه از تجهیزات	۴۰
۰/۰۵	۲/۶۲	۰/۰۲	تورم نیروی انسانی	۴۱
۰/۰۶	۲/۹	۰/۰۲	پایین بودن بهره‌وری کل عوامل تولید	۴۲
۰/۰۷	۳/۶۲	۰/۰۲	نبود ثبات در سیاست‌گذاری‌های اقتصادی کشور	۴۳
۰/۰۶	۳	۰/۰۲	عدم توسعه‌ی واحدهای تحقیق و توسعه و بهره‌برداری نامناسب از آن	۴۴
۰/۰۵	۲/۴۵	۰/۰۲	عدم توجه به حداقل ظرفیت اقتصادی به منظور بهره‌وری در تولید	۴۵
۰/۰۵	۲/۶۵	۰/۰۲	عدم استفاده از فناوری‌های روز در ظرفیت‌سازی	۴۶
۳/۲		۱		

پژوهش حاضر در محیط داخلی خود دارای قوت نسبی است (میانگین بالای ۳) فهرستی از عوامل خارجی نیز در جدول ذیل آمده است.

جدول ۳. فهرست عوامل خارجی

ضعف ها	قوت ها	
استراتژی های تقویتی-رفع چالش ها	استراتژی های تهاجمی-توسعه ای	
بهبود نقدینگی بالا بردن کیفیت مواد اولیه مرتفع کردن مشکلات تأمین مواد اولیه گرفتن بارانه های دولتی جهت حمل و نگهداری مواد اولیه کوچکتر کردن شبکه ی توزیع محصولات تا حد امکان پایین آوردن قیمت تمام شده ی محصول نهایی بهبود کیفیت محصولات رعایت استانداردها در سطح محصولات مبتنی بر استاندارد های جهانی افزایش فعالیت واحدها در زمینه نوآوری بالا بردن ارزش افزوده ی محصولات رشد تولید دانش فنی به روز بومی جهت کاهش وابستگی به دانش برون مرزی پایین آوردن سهم سرمایه گذاری تجهیزات وارداتی خط تولید بهبود تناسب مقیاس های تولید با مقیاس های جهانی شناخت بهتر بازارهای هدف و هدف گذاری بالا بردن سهم از بازار جهانی محصولات استفاده از رویکردهای استفاده از پسماند به روز کردن فرآیندهای تولید و مدیریت در واحدها بالا بردن بهره وری نیروی انسانی با کنترل تورم دستمزد آن ها ثبات در سیاست گذاری های اقتصادی کشور بهبود در توسعه ی واحدهای تحقیق و توسعه توجه به حداقل ظرفیت اقتصادی به منظور بهره وری در تولید	صادرات کالاهای داخلی پایین آوردن قیمت کالای ملی استفاده از نیروی متخصص و خبره اشتغال زایی در سطح بالا برای کالای داخلی انحصار در تولید محصولات استفاده ی بهینه از منابع معدنی ساخت داخلی برخی خطوط تولید و ماشین آلات تکمیل ظرفیت های خالی از طریق برون سپاری تولید با کیفیت بالا جهت رقابت در بازار جهانی تکیه ی زیاد بر اقتصاد غیر نفتی در کشور حمایت بالای بخش خصوصی مشاوره های مهندسی جهت تأمین دانش فنی	فرصت ها

استراتژی های تدافعی-بقاء	استراتژی های رقابتی-رفع چالش های بیرونی	
حفظ نقدینگی در کشور حفظ کیفیت مواد اولیه جذب سرمایه گذار خارجی استفاده از نیروی کار ارزان بالا نگه داشتن تقاضا در بازار جهانی استفاده از معافیت های مالیاتی فرهنگ سازی تقاضا برای کالای داخل	برطرف کردن موانع تعرفه ای برای واردات مواد اولیه پایین آوردن نرخ تورم رفع تحریم ها تا حد ممکن تقویت شبکه های توزیع حمل و نقل رفع ناپایداری تولید و کمبودها در تهیه ی مواد اولیه هماهنگی در برنامه ریزی و نوسانات در تولید محصولات رفع آلودگی سموم به واسطه ی تولید برخی محصولات عدم فروش فله ای محصولات داخلی به کشورهای خارجی مرتفع نمودن آمارهای غلط جهت ارائه ی تصویر روشن از وضعیت فعالیت واحدهای تولیدی برخورد با متقلبان تخریب بازار محصولات خاص و مشهور ایرانی رفع شوک عرضه ی مواد اولیه در شرایط رکود کشور و حوادث غیر مترقبه طبیعی به بخش های تولیدی و شمول بیمه های پوشش دهنده رفع ناهماهنگی بین دستگاه های متوالی سیاست گذاری و اجرایی مرتفع ساختن نظارت های نامناسب و غیر استاندارد رفع دامپینگ	تهدیدها

پژوهش حاضر در محیط بیرونی خود نیز دارای قوت نسبی است (میانگین بالای ۳)، فلذا از آنجایی که قدرت‌ها و فرصت‌ها قوی تر هستند، استراتژی پژوهش حاضر استراتژی تهاجمی می‌باشد. مبتنی بر ماتریس SWOT بدست آمده در پژوهش حاضر، راهبردهای تدافعی، رقابتی، محافظه کارانه و تهاجمی بدست می‌آیند.

جدول ۴. ماتریس SWOT مبتنی بر راهبردهای تهاجمی، رقابتی، محافظه کارانه و تدافعی

ضعف ها	قوت ها	
استراتژی های تقویتی-رفع چالش ها	استراتژی های تهاجمی- توسعه ای	
بهبود نقدینگی بالا بردن کیفیت مواد اولیه مرتفع کردن مشکلات تأمین مواد اولیه گرفتن یارانه های دولتی جهت حمل و نگهداری مواد اولیه کوچکتر کردن شبکه ی توزیع محصولات تا حد امکان پایین آوردن قیمت تمام شده ی محصول نهایی بهبود کیفیت محصولات رعایت استانداردها در سطح محصولات مبتنی بر استاندارد های جهانی افزایش فعالیت واحدها در زمینه نوآوری بالا بردن ارزش افزوده ی محصولات رشد تولید دانش فنی به روز بومی جهت کاهش وابستگی به دانش برون مرزی پایین آوردن سهم سرمایه گذاری تجهیزات وارداتی خط تولید بهبود تناسب مقیاس های تولید با مقیاس های جهانی شناخت بهتر بازارهای هدف و هدف گذاری بالا بردن سهم از بازار جهانی محصولات استفاده از رویکردهای استفاده از پسماند به روز کردن فرآیندهای تولید و مدیریت در واحدها بالا بردن بهره وری نیروی انسانی با کنترل تورم دستمزد آن ها ثبات در سیاست گذاری های اقتصادی کشور بهبود در توسعه ی واحدهای تحقیق و توسعه توجه به حداقل ظرفیت اقتصادی به منظور بهره وری در تولید	صادرات کالاهای داخلی پایین آوردن قیمت کالای ملی استفاده از نیروی متخصص و خیره اشتغال زایی در سطح بالا برای کالای داخلی انحصار در تولید محصولات استفاده ی بهینه از منابع معدنی ساخت داخلی برخی خطوط تولید و ماشین آلات تکمیل ظرفیت های خالی از طریق برون سپاری تولید با کیفیت بالا جهت رقابت در بازار جهانی تکیه ی زیاد بر اقتصاد غیر نفتی در کشور حمایت بالای بخش خصوصی مشاوره های مهندسی جهت تأمین دانش فنی	فرصت ها
استراتژی های تدافعی-بقاء	استراتژی های رقابتی-رفع چالش های بیرونی	

حفظ نقدینگی در کشور حفظ کیفیت مواد اولیه جذب سرمایه گذار خارجی استفاده از نیروی کار ارزان بالا نگه داشتن تقاضا در بازار جهانی استفاده از معافیت های مالیاتی فرهنگ سازی تقاضا برای کالای داخل	برطرف کردن موانع تعرفه ای برای واردات مواد اولیه پایین آوردن نرخ تورم رفع تحریم ها تا حد ممکن تقویت شبکه های توزیع حمل و نقل رفع ناپایداری تولید و کمبودها در تهیه ی مواد اولیه هماهنگی در برنامه ریزی و نوسانات در تولید محصولات رفع آلودگی سموم به واسطه ی تولید برخی محصولات عدم فروش فله ای محصولات داخلی به کشورهای خارجی مرتفع نمودن آمارهای غلط جهت ارائه ی تصویر روشن از وضعیت فعالیت واحدهای تولیدی برخورد با متقلبان تخریب بازار محصولات خاص و مشهور ایرانی رفع شوک عرضه ی مواد اولیه در شرایط رکود کشور و حوادث غیر مترقبه طبیعی به بخش های تولیدی و شمول بیمه های پوشش دهنده رفع ناهماهنگی بین دستگاه های متوالی سیاست گذاری و اجرایی مرتفع ساختن نظارت های نامناسب و غیر استاندارد رفع دامپینگ	تهدیدها

پاسخ به سؤالات بر اساس یافته‌های پژوهش که به ترتیب به آن‌ها پرداخته می‌شود.

سؤال اول، آیا در راستای تحقق اقتصاد مقاومتی و رونق‌بخشی تولید ملی برای پیشگیری از قاچاق کالا و ارز یک سری راهبردهای تدافعی فرهنگ دینی وجود دارد؟

در راستای تحقق اقتصاد مقاومتی و رونق‌بخشی تولید ملی برای پیشگیری از قاچاق کالا و ارز، یک سری راهبردهای تدافعی فرهنگ دینی وجود دارد که عبارتند از: حفظ نقدینگی در کشور، حفظ کیفیت مواد اولیه، جذب سرمایه‌گذار خارجی، استفاده از نیروی کار ارزان، بالا نگه داشتن تقاضا در بازار جهانی، استفاده از معافیت‌های مالی و فرهنگ‌سازی تقاضا برای کالای داخل. یافته‌ی بالا با نتایج پژوهش «اصلاح الگوی مصرف و تحقق اقتصاد مقاومتی در آموزه‌های قرآنی» همسو می‌باشد، لذا ضرورت حمایت و توجه بیشتر به تولید ملی برای تدوین یک الگوی اقتصادی جامعه در شرایط کنونی اقتصادی ایران که دائماً با تحریم‌های یک جانبه روبروست، امری ضروری است. بهترین ابزار برای این منظور، بکارگیری الگوی اقتصاد مقاومتی است که در شرایط اخیر کشور، توسط مقام معظم رهبری مطرح شده، یکی از ضروریات نظام اقتصادی ایران است. اقتصاد مقاومتی، روشی برای مقابله با تحریم‌های اقتصادی علیه یک کشور تحریم شده، با کمترین وابستگی به خارج از کشور در خصوص نیازهای اساسی و راهبردی بوده که نیازمند تشخیص حوزه‌های فشار و متعاقباً، تلاش برای کنترل و بی‌اثر کردن آن تأثیرها است. برای رسیدن به اقتصاد مقاومتی باید وابستگی‌های خارجی کاهش یابد و بر تولید داخلی کشور و تلاش برای خوداتکایی تأکید گردد. اقتصاد مقاومتی ارکان و الزاماتی دارد که یکی از این ارکان، حمایت، تقویت تولید ملی و دیگری، مدیریت مصرف بوده که از ابعاد آن مصرف کالاهای داخلی می‌باشد. اقتصاد مقاومتی، اقتصادی است که به توان و نهاده‌های تولید داخلی با افق رفع احتیاجات داخلی کشور و رونق صادرات و رابطه‌ی حکیمانه با دنیای خارج متکی است. از ارکان مهم اقتصادی مقاومتی، حمایت از تولید داخلی است که مقام معظم رهبری، همواره بر این امر تأکید کرده و در بیانات خود از آن به عنوان ستون فقرات اقتصاد

مقاومتی یاد می کنند.

سؤال دوم، آیا در راستای تحقق اقتصاد مقاومتی و رونق بخشی تولید ملی برای پیشگیری از قاچاق کالا و ارز، یک سری راهبردهای تهاجمی فرهنگ دینی وجود دارد؟

در راستای تحقق اقتصاد مقاومتی و رونق بخشی تولید ملی برای پیشگیری از قاچاق کالا و ارز، یک سری راهبردهای تهاجمی فرهنگ دینی وجود دارد که عبارتند از: صادرات کالاهای داخلی، پایین آوردن قیمت کالای ملی، استفاده از نیروی متخصص و خبره، اشتغال زایی در سطح بالا برای کالای داخلی، انحصار در تولید محصولات، استفاده بهینه از منابع معدنی، ساخت داخلی برخی خطوط تولید و ماشین آلات، تکمیل ظرفیت های خالی از طریق برون سپاری، تولید با کیفیت بالا جهت رقابت در بازار جهانی، تکیه ی زیاد بر اقتصاد غیرنفتی در کشور، حمایت بالای بخش خصوصی و مشاوره های مهندسی جهت تأمین دانش فنی . این یافته با نتایج پژوهش هایی با عناوین «بررسی نقش اقتصاد زیرزمینی یا قاچاق در عدم تحقق اقتصاد مقاومتی»، «پژوهش «مبارزه با قاچاق کالا و حمایت از تولید ملی»، پژوهش «تولید ملی ستون فقرات اقتصاد مقاومتی: چالش ها و راهکارها» و همچنین با نتیجه پژوهشی تحت عنوان «ارتباط بین فرهنگ و اقتصاد مقاومتی با رویکرد دینی» همسو می باشد.

سؤال سوم، آیا در راستای تحقق اقتصاد مقاومتی و رونق بخشی تولید ملی برای پیشگیری از قاچاق کالا و ارز یک سری راهبردهای رقابتی فرهنگ دینی وجود دارد؟

در راستای تحقق اقتصاد مقاومتی و رونق بخشی تولید ملی برای پیشگیری از قاچاق کالا و ارز یک سری راهبردهای رقابتی فرهنگ دینی وجود دارد که عبارتند از: برطرف کردن موانع تعرفه ای برای واردات مواد اولیه، پایین آوردن نرخ تورم، رفع تحریم ها تا حد ممکن، تقویت شبکه های توزیع و حمل و نقل، رفع ناپایداری تولید و کمبودها در تهیه مواد اولیه، هماهنگی در برنامه ریزی و نوسانات در تولید محصولات، رفع آلودگی سموم به واسطه ی تولید برخی

محصولات، عدم فروش فله‌ای محصولات داخلی به کشورهای خارجی، مرتفع نمودن آمارهای غلط جهت ارائه‌ی تصویر روشن از وضعیت فعالیت واحدهای تولیدی، برخورد با متقلبان تخریب بازار محصولات خاص و مشهور ایرانی، رفع شوک عرضه‌ی مواد اولیه در شرایط رکود کشور و حوادث غیر مترقبه طبیعی به بخش‌های تولیدی و شمول بیمه‌های پوشش دهنده، رفع ناهماهنگی بین دستگاه‌های متوالی سیاست‌گذاری و اجرایی، مرتفع ساختن نظارت‌های نامناسب و غیراستاندارد و رفع دامپینگ. این یافته با نتایج پژوهشی که به «اهمیت اقتصاد مقاومتی و تولید ملی، وظیفه مردم و مسئولان» پرداخته، همسو بوده که در آن مطالعه، یک سری راهکارها در راستای تحقق اقتصاد مقاومتی و رونق‌بخشی تولید ملی برای پیشگیری از قاچاق کالا و ارز ارائه داده که عبارتند از: برخورد با متقلبان تخریب بازار، پرهیز از دادن آمارهای غیرشفاف به مردم، نظارت مناسب و پیشگیرانه از تخلف بر عملکرد واحدهای تولیدی و نظارت بر نرخ تورم. اقتصاد مقاومتی، یک تدبیر بلندمدت برای اقتصاد کشور است که می‌تواند اهداف نظام جمهوری اسلامی را در زمینه‌ی مسائل اقتصادی برآورده کند؛ همچنین می‌تواند مشکلات کشور را برطرف کند، ظهور چنین حکومتی آن هم در منطقه خاورمیانه که از لحاظ اقتصادی و جغرافیایی دارای اهمیت بسیار زیاد است، باعث شد که نظام استکبار جهانی با تمام قوا به مبارزه با انقلاب برخیزد. کشورها با اهمیت به تولید و سرمایه ملی، می‌توانند اقتصاد خویش را شکوفا سازند. همچنین بدیهی است که مبادلات و تعامل گسترده کشورهای مختلف دنیا در زمینه‌ی اقتصادی و تجاری به حد ضرورت، به رشد و توسعه اقتصادی کشورها کمک خواهد کرد.

سؤال چهارم: آیا در راستای تحقق اقتصاد مقاومتی و رونق‌بخشی تولید ملی برای پیشگیری از قاچاق کالا و ارز یک سری راهبردهای محافظه‌کارانه فرهنگ دینی وجود دارد؟

در راستای تحقق اقتصاد مقاومتی و رونق‌بخشی تولید ملی برای پیشگیری از قاچاق کالا و ارز یک سری راهبردهای محافظه‌کارانه فرهنگ دینی وجود دارد که عبارتند از :

بهبود نقدینگی، بالا بردن کیفیت مواد اولیه، مرتفع کردن مشکلات تأمین مواد اولیه، گرفتن یارانه‌های دولتی جهت حمل و نگهداری مواد اولیه، کوچکتر کردن شبکه‌ی توزیع محصولات تا حد امکان، پایین آوردن قیمت تمام شده‌ی محصول نهایی، بهبود کیفیت محصولات، رعایت استانداردها در سطح محصولات مبتنی بر استاندارد جهانی، افزایش فعالیت واحدها در زمینه نوآوری، بالا بردن ارزش افزوده محصولات، رشد در تولید دانش فنی به روز بومی، جهت کاهش وابستگی به دانش برون مرزی، پایین آوردن سهم سرمایه‌گذاری تجهیزات وارداتی خط تولید، بهبود تناسب مقیاس‌های تولید با مقیاس‌های جهانی، شناخت بهتر بازارهای هدف و هدف‌گذاری، بالا بردن سهم از بازار جهانی محصولات، استفاده از رویکردهای استفاده از پسماندها و زائدات، به روز کردن فرآیندهای تولید و مدیریت در واحدها، بالا بردن بهره‌وری نیروی انسانی با کنترل تورم دستمزد آن‌ها، ثبات در سیاست‌گذاری‌های اقتصادی کشور، بهبود در توسعه‌ی واحدهای تحقیق و توسعه توجه به حداقل ظرفیت اقتصادی به منظور بهره‌وری در تولید.

اقتصاد مقاومتی مجموعه‌ای از راهکارهایی است که در شرایط تحریم ایجاد می‌شود. در این راهکار عوامل اقتصادی اعم از دولت، تولیدکنندگان و خانواده‌ها وظایفی را بر عهده می‌گیرند که اجرای آن‌ها نه تنها آسیب‌پذیری اقتصاد در شرایط تحریم را به حداقل می‌رساند؛ بلکه باعث شکوفایی و رشد اقتصادی نیز می‌شود.

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

اقتصاد مقاومتی دارای مؤلفه‌های مختلفی بوده که حمایت از تولید ملی، کار و سرمایه‌ی ایرانی بخش مهمی از آن بوده که همت و تلاش مضاعف مردم نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران در این راستا موجبات افزایش موجودی کالا در اقتصاد، کاهش تورم، کاهش وابستگی به کالای خارجی، کاهش نیاز به ارز، افزایش اشتغال، درآمد، رفاه و همچنین افزایش در آمد دولت را به ارمغان خواهد آورد. در این مطالعه با بررسی راهبردهای چهار گانه، اهمیت ارتقای

کیفیت تولید داخل، واردات هدفمند و رفع موانع گمرکی می‌تواند؛ تأثیر بسزایی در کاهش قاچاق کالا و ارز داشته باشد. به اختصار، نقش مبارزه با قاچاق کالا و ارز و چند عامل تأثیرگذار دیگر در تحقق اقتصاد مقاومتی، مورد بررسی قرار می‌گیرد: موتور محرکه‌ی اقتصاد هر کشوری در واقع همان تولید ملی با کیفیت و با قابلیت رقابت‌پذیری در بازارهای منطقه‌ای و جهانی است که باعث ایجاد ثروت ملی و ارزش افزوده‌ی بالا، افزایش درآمد ملی، رونق اشتغال، بازار کار و سرمایه و... می‌شود. اجرای دقیق سیاست‌ها و رویه‌ی اقتصاد مقاومتی توأم با مبارزه جدی با قاچاق کالا و ارز می‌تواند؛ باعث بهبود فضای کسب و کار، افزایش درآمد ملی، کاهش حجم قاچاق، رونق تولید ملی، شفاف‌تر شدن تجارت، اقتصاد و ایجاد امنیت اقتصادی شود. مع‌الوصف، با توجه به وضعیت کنونی جامعه و کشور، ارتقای سطح کیفیت تولیدات داخلی، توان رقابت‌پذیری با کالاهای خارجی به همراه قیمت مناسب و منطقی، عدم واردات کالاهایی که مشابه داخلی دارند و همچنین، رفع موانع گمرکی صادرات و واردات و مبارزه جدی با قاچاق کالا و ارز در شرایط اقتصاد مقاومتی، نه تنها لازم است، بلکه بسیار ضروری‌تر از هر زمان دیگری است.

پیشنهادهایی که در راستای پژوهش حاضر می‌توان ارائه داد، در ذیل به آن‌ها پرداخته شده است.

- اتکاء به علوم دانش بنیان و استفاده از علوم روز دنیا،
- عدالت اجتماعی و مقابله با رانت، قاچاق و باندبازی در عرصه‌ی اقتصاد،
- نقش‌آفرینی تمام بخش‌های کشور در کنار دولت و حاکمیت،
- درون‌زا بودن، یعنی لزوم نقش‌آفرینی تمام بخش‌های داخلی در چارچوب قوانین و برون‌گرایی مانند رفع مشکلات ارتباطی بین‌المللی،
- استفاده از توانمندی داخلی در اجرای طرح‌های بزرگ اقتصادی،
- تأمین مالی برای بنگاه‌های اقتصادی و ایجاد ابزارهای تأمین مالی،
- مزوم و ناپسند شدن مصرف کالای خارجی در بین تمام لایه‌های جامعه،

- تقویت فرهنگ مصرف کالاهای تولید داخل در دوران کودکی و نوجوانی توسط همه‌ی ارکان جامعه به ویژه آموزش و پرورش،
- راه اندازی یک نهضت عمومی در خرید و حمایت از کالاهای تولید داخل،
- استفاده از تجربه‌ی سایر کشورهای جهان در این خصوص،
- ارزان و آسان شدن بستر سرمایه گذاری مردمی در جامعه،
- شرافت و کرامت‌دادن به تولید و کارگر ایرانی،
- جلوگیری از سیل واردات اقلام مشابه ساخت داخل به کشور،
- رفع مشکلات تأمین مالی، مالیات بر ارزش افزوده، بیمه و تأمین اجتماعی و
- توقف تبلیغ برندهای خارجی در سطح رسانه‌ها و معابر شهری

منابع و مآخذ

- بچاری، جعفر؛ صالحی، سعید و سجادی، فاطمه (۱۳۹۸)، نقش مبانی تربیت دینی بر اقتصاد مقاومتی با تکیه بر آیات قرآن کریم و رهنمون‌های مقام معظم رهبری (مدظله العالی)، سومین کنفرانس بین‌المللی پژوهش‌های دینی، علوم اسلامی، فقه و حقوق در ایران و جهان اسلام.
- پور عیسی، حمید (۱۳۹۴)، آسیب‌شناسی مبارزه با قاچاق کالا و ارز در سطح عرضه، نخستین کنگره بین‌المللی حقوق ایران.
- حبیبی، رحمان (۱۳۹۸)، لزوم بازنگری سیاست ارزی برای تحقق اقتصاد مقاومتی با توجه به تراز تجاری و تولید ملی ایران (۱۳۹۵-۱۳۸۰)، فصلنامه سیاست‌های راهبردی و کلان، دوره ۶، شماره ۵
- حلیمی، حبیب اله و محبی، لیلا (۱۳۹۴)، ارتباط بین فرهنگ و اقتصاد مقاومتی با رویکرد دینی، اولین کنفرانس بین‌المللی مدیریت، اقتصاد، حسابداری و علوم تربیتی.
- خادمی، محمدحسین و عبداللهیان، حسن (۱۳۹۸)، اهمیت اقتصاد مقاومتی و تولید ملی، وظیفه مردم و مسوولان، اولین کنفرانس بین‌المللی روش‌های نوین حسابداری، بانکداری و بازاریابی و پیشرفت‌های اخیر در علوم انسانی
- ده یادگاری، سعید، حسن زاده، علیرضا (۱۳۹۷). بررسی و تحلیل عوامل موثر بر مصرف محصولات تولید ملی به عنوان یکی از ابعاد تحقق اقتصاد مقاومتی، اولین همایش ملی مدیریت و اقتصاد با رویکرد اقتصاد مقاومتی
- رستمی، محمدزمان، مومنی، الهام (۱۳۹۸)، علل و آثار قاچاق کالا و راهکارهای مبارزه با آن در جهت تحقق اقتصاد مقاومتی، دوماهنامه اقتصاد پنهان، دوره: ۴، شماره: ۱۳
- زارعی، محمد مهدی (۱۳۹۴)، نقش فرهنگ دینی در توسعه اقتصادی، کنفرانس بین‌المللی مدیریت، فرهنگ و توسعه اقتصادی.
- شفق حیدری، مجتبی (۱۳۹۸)، بررسی نقش اقتصاد زیرزمینی یا قاچاق در عدم تحقق

اقتصاد مقاومتی، همایش ملی اقتصاد، مدیریت توسعه و کارآفرینی با رویکرد حمایت از کالای ایرانی

- طالی اردکانی، سمانه (۱۳۹۷)، مبارزه با قاچاق کالا و حمایت از تولید ملی، چهارمین کنفرانس بین‌المللی مدیریت، کارآفرینی و توسعه اقتصادی
- عبدالهی، سعید (۱۳۹۸)، ضرورت و نقش اقتصاد مقاومتی در آموزه‌های دینی، مکتب اسلام، چهارمین کنفرانس ملی اقتصاد، مدیریت و حسابداری.
- عزیزی، محسن، حسن زاده، حسن، مقدسی، علیرضا (۱۳۹۹). تحلیل راهبردی مقاوم‌سازی اقتصاد کشور بر پایه رهنمودهای رهبر معظم انقلاب در حوزه اقتصاد مقاومتی (مورد مطالعه: مرزبان اقتصادی جمهوری اسلامی ایران).، فصلنامه سپهر سیاست، دوره: ۷، شماره: ۲۳
- کاوه‌ای، فضل‌الله و کاوه‌ای، طاهره (۱۳۹۷). تولید ملی ستون فقرات اقتصاد مقاومتی: چالش‌ها و راهکارها، دوازدهمین کنگره ملی پیشگامان پیشرفت
- نادری، سهم‌الدین؛ نژادخیز، فرشاد و نادری، فخرالدین (۱۳۹۲)، بررسی چالش‌ها از نظر مدیریتی و تکنولوژی در رونق تولید ملی، دومین کنفرانس بین‌المللی مدیریت، کارآفرینی و توسعه اقتصادی.
- نظری، معصومه (۱۳۹۷)، اصلاح الگوی مصرف و تحقق اقتصاد مقاومتی در آموزه‌های قرآنی، پایان‌نامه دکتری دانشگاه پردیس نسبیه تهران، علوم قرآن و حدیث
- نوری، علی و علی رهنما (۱۳۹۸)، رونق تولید با تأکید بر تداوم اقتصاد مقاومتی از دیدگاه مقام معظم رهبری (مد ظله العالی)، فصلنامه علمی دانش انتظامی گلستان، دوره ۱۰، شماره ۳۸
- وطن‌خواه، یاور و جاهد، محمدعلی (۱۳۹۶)، پیشگیری وضعی در قاچاق کالا و ارز، نخستین کنگره بین‌المللی حقوق ایران با رویکرد حقوق شهروند
- یوسف‌وند، محمد (۱۳۹۶)، پیشگیری اجتماعی از قاچاق کالا و ارز با رویکرد قانون مبارزه

با فاجاق کالا و ارز، دومین کنفرانس ملی حقوق، الهیات و علوم سیاسی

- Beyers J (2017). Religion and culture: Revisiting a close relative, HTS Theologiese Studies / Theological Studies 73(1)., DOI: 10.4102/hts. V 73i1.3864
- Kassa A (2016). Culture, religion and productivity: Evidence from European regions, BEH - Business and Economic Horizons, Volume 12, Issue1, DOI: <http://dx.doi.org/10.15208/beh.2016.02>
- Ramos G, Hynes W (2019). Beyond Growth: Towards A New Economic Approach, Report of The Secretary General's Advisory Group On A New Growth Narrative

References

- Abdollahi, Saeed (1398). Necessity and Role of Resistance Economics in Religious Teachings, School of Islam, Fourth National Conference on Economics, Management and Accounting. (In persian)
- Azizi, Mohsen, Hassanzadeh, Hassan, Moghaddasi, Alireza (2020). Strategic Analysis of Strengthening the Economy of the Country Based on the Guidelines of the Supreme Leader of the Revolution in the Field of Resistance Economy (Case Study: Economic Border Guards of the Islamic Republic of Iran), Sepehr Siyasat Quarterly, Volume: 7, Issue: 23. (In persian)
- Bachari, Jafar, Salehi, Saeed, Sajjadi, Fatemeh (2019). The Role of the Foundations of Religious Education in the Economy of Resistance, Relying on the Verses of the Holy Quran and the Guidelines of the Supreme Leader (Modzaleh Al-Aali). (In persian)
- Beyers J (2017). Religion and culture: Revisiting a close relative, *HTS Theologiese Studies / Theological Studies* 73(1)., DOI: 10.4102/hts.V73i1.3864
- Deh Yadegari, Saeed, Hassanzadeh, Alireza (1397). Investigation and analysis of factors affecting the consumption of nationally produced products as one of the dimensions of the realization of the resistance economy, the first national conference on management and economics with the approach of the resistance economy.
- Habibi, Rahman (2019). The need to review foreign exchange policy

to achieve a resilient economy with respect to Iran's trade balance and national production (1380-1395), Quarterly Journal of Strategic and Macro Policies, Volume 6, Number 5). (In persian)

- Halimi, Habibollah, Mohebbi, Leila (2015). The relationship between culture and resistance economics with a religious approach, the first international conference on management, economics, accounting and educational sciences. (In persian)
- Kassa A (2016). Culture, religion and productivity: Evidence from European regions, BEH - Business and Economic Horizons, Volume 12, Issue 1, DOI: <http://dx.doi.org/10.15208/beh.2016.02>
- Kavehi, Fazlullah, Kavehi, Tahereh (2018). National Production the Backbone of a Resistance Economy: Challenges and Solutions, Twelfth National Congress of Pioneers of Progress ([in persian]).
- Khademi, Mohammad Hussein, Abdullahian, Hassan (2019). the importance of resistance economics and national production, the duty of the people and officials, the first international conference on new methods of accounting, banking and marketing and recent advances in the humanities. (In persian).
- Naderi, Sahemuddin, Nejadkhiz, Farshad, Naderi, Fakhreddin (2015). Investigating Management and Technology Challenges in National Production Boom, Second International Conference on Management, Entrepreneurship and Economic Development. (In persian).
- Nazari, Masoumeh (2018). Improving the Consumption Pattern and

- Realizing Resistance Economics in Quranic Teachings, PhD Thesis, Pardis University of Tehran, Quranic Sciences and Hadith(In persian).
- Nouri, Ali, Rahnama, Ali (2019). Production boom with emphasis on the continuation of the resistance economy from the perspective of the Supreme Leader (Mod Zoleh Al-Aali). (In persian).
  - Poor Issa, Hamid (2015). Pathology of Combating Commodity and Currency Smuggling at the Supply Level, First International Iranian Law Congress. (In persian).
  - Ramos G, Hynes W (2019). Beyond Growth: Towards A New Economic Approach, Report of The Secretary General's Advisory Group on A New Growth Narrative
  - Rostami, Mohammad Zaman, Momeni, Elham (2019). Causes and effects of smuggling of goods and strategies to combat it in order to achieve a resistance economy, Hidden Economy Bimonthly, Volume: 4, Issue: 13. (In persian)
  - Shafaq Heydari, Mojtaba (2019). Investigating the role of underground economy or smuggling in the non-realization of resistance economy, National Conference on Economics, Development Management and Entrepreneurship with the approach of supporting Iranian goods. (In persian)
  - Talei Ardakani, Samaneh (2018). Combating Commodity Smuggling and Supporting National Production, Fourth International Conference on Management, Entrepreneurship and Economic Development. (In

persian)

- Watankhah, Yavar, Jahed, Mohammad Ali (2017). Prevention of Situation in Commodity and Currency Smuggling, the First International Iranian Law Congress with a Citizen Rights Approach. (In persian)
- Yousef Vand, Mohammad (2017). Social Prevention of Commodity and Currency Smuggling with the Approach of the Law on Combating Commodity and Currency Smuggling, Second National Conference on Law, Theology and Political Science. (In persian)
- Zarei, Mohammad Mehdi (2015). The role of religious culture in economic development, International Conference on Management, Culture and Economic Development. (In persian)